

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі»

18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-2.03.

Кафедра правознавства

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

«МЕДИЧНЕ ПРАВО»

з підготовки здобувачів початкового рівня (короткого циклу) вищої освіти

Галузь знань	08 Право
--------------	----------

Спеціальність	081 Право
---------------	-----------

Освітня програма	Право
------------------	-------

Розробник/укладач програми:

Солдатенко О. В. – д. ю. н., професор, професор кафедри правознавства Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Рецензенти програми:

Чеховська І. В. – д.ю.н., професор, завідувач кафедри цивільного права та процесу Університету державної фіскальної служби України.

Сенюта І. Я. – д.ю.н., доцент, завідувач кафедри медичного права Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Програму навчальної дисципліни «Медичне право» обговорено і схвалено на засіданні кафедри правознавства

Протокол засідання кафедри від 31 серпня 2020 р., № 1

Завідувач кафедри правознавства

д. ю. н., професор

_____ Г. В. Лаврик

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми «Право»

д. ю. н., професор

_____ С. О. Гладкий

ПОГОДЖЕНО

Голова науково-методичної ради,

д. е. н., професор

_____ Н. С. Педченко

Анотація навчальної дисципліни

Медичне право є однією з навчальних дисциплін підготовки молодшого бакалавра з права, вивчення якої необхідне для підготовки фахівців-юристів до практичної роботи, пов'язаної із забезпеченням належного функціонування закладів охорони здоров'я, провадженням медичної практики, запобіганням негативним наслідкам медичної діяльності та дотримання прав людини у сфері охорони здоров'я.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система суспільних правовідносин щодо забезпечення права на охорону здоров'я, правового регулювання обігу лікарських засобів, надання медичних послуг, вирішення правових конфліктів у медичній сфері.

Мета навчальної дисципліни полягає у поглибленні теоретичних знань і набутті практичних навичок щодо правових основ, сутності та особливостей суспільних відносин у сфері забезпечення права на охорону здоров'я, правового регулювання обігу лікарських засобів, надання медичних послуг, вирішення правових конфліктів у медичній сфері.

Зміст навчальної дисципліни розкривається у таких темах: Поняття та особливості медичного права. Законодавче забезпечення охорони здоров'я в Україні. Основи господарської діяльності у сфері охорони здоров'я в Україні. Правовий статус закладів охорони здоров'я. Права та обов'язки пацієнтів і медичних працівників. Правова природа медичної допомоги та медичної послуги. Правові засади фінансування сфери охорони здоров'я. Форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин. Юридична відповідальність за правопорушення у сфері охорони здоров'я. Поняття і принципи міжнародного медичного права. Правове регулювання здійснення певних видів медичної діяльності (трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини, психіатричної допомоги, проведення медико-біологічних експериментів на людях, проблеми евтаназії). Правове регулювання медичних експертиз та репродуктивних технологій. Правове регулювання провадження фармацевтичної діяльності в Україні. Правове регулювання забезпечення населення лікарськими засобами і виробами медичного призначення. Правове регулювання сімейної медицини в Україні. Законодавче забезпечення профілактики та лікування інфекційних захворювань. Медичне страхування громадян та страхування професійної відповідальності медичних працівників.

Аннотация учебной дисциплины

Медицинское право является одной из учебных дисциплин подготовки младшего бакалавра права, изучение которой необходимо для подготовки специалистов-юристов к практической работе, связанной с обеспечением надлежащего функционирования учреждений здравоохранения, осуществлением медицинской практики, предотвращением негативных последствий медицинской деятельности и соблюдения прав человека в сфере здравоохранения.

Предметом изучения учебной дисциплины является система общественных правоотношений по обеспечению права на охрану здоровья, правового регулирования обращения лекарственных средств, предоставления медицинских услуг, разрешения правовых конфликтов в медицинской сфере.

Цель учебной дисциплины состоит в углублении теоретических знаний и приобретении практических навыков правовых основ, сущности и особенностей общественных отношений в сфере обеспечения права на охрану здоровья, правового регулирования обращения лекарственных средств, предоставления медицинских услуг, разрешения правовых конфликтов в медицинской сфере.

Содержание учебной дисциплины раскрывается в таких темах: Понятие и особенности медицинского права. Законодательное обеспечение здравоохранения в Украине. Основы хозяйственной деятельности в сфере здравоохранения в Украине. Правовой статус учреждений здравоохранения. Права и обязанности пациентов и медицинских работников. Правовая природа медицинской помощи и медицинской услуги. Правовые основы финансирования сферы здравоохранения. Формы защиты прав субъектов медицинских правоотношений. Юридическая ответственность за правонарушения в сфере здравоохранения. Понятие и принципы международного медицинского права. Правовое регулирование осуществления определенных видов медицинской деятельности (трансплантации органов и других анатомических материалов человека, психиатрической помощи, проведение медико-биологических экспериментов на людях, проблемы эвтанази). Правовое регулирование медицинских экспертиз и репродуктивных технологий. Правовое регулирование осуществления фармацевтической деятельности в Украине. Правовое регулирование обеспечения населения лекарственными средствами и изделиями медицинского назначения. Правовое регулирование семейной медицины в Украине. Законодательное обеспечение профилактики и лечения инфекционных заболеваний. Медицинское страхование граждан и страхование профессиональной ответственности медицинских работников.

Summary of the academic discipline

Medical law is one of the disciplines for the preparation of a junior bachelor of law, the study of which is necessary to prepare legal professionals for practical work related to the proper functioning of health care facilities, medical practice, prevention of negative consequences of medical activities and observance of rights. human health.

The subject of study of the discipline is the system of public legal relations to ensure the right to health care, legal regulation of the circulation of medicines, provision of medical services, resolution of legal conflicts in the medical field.

The purpose of the discipline is to deepen theoretical knowledge and acquire practical skills on the legal basis, nature and features of public relations in the field of health care, legal regulation of medicines, medical services, legal conflicts in the medical field.

The content of the discipline is revealed in the following topics: The concept and features of medical law. Legislative provision of health care in Ukraine. Fundamentals of economic activity in the field of health care in Ukraine. Legal status of health care facilities. Rights and responsibilities of patients and healthcare professionals. Legal nature of medical care and medical services. Legal basis for health care financing. Forms of protection of the rights of subjects of medical legal relations. Legal liability for health offenses. Concepts and principles of international medical law. Legal regulation of certain types of medical activities (transplantation of organs and other human anatomical materials, psychiatric care, medical and biological experiments on humans, the problem of euthanasia). Legal regulation of medical examinations and reproductive technologies. Legal regulation of pharmaceutical activity in Ukraine. Legal regulation of providing the population with medicines and medical devices. Legal regulation of family medicine in Ukraine. Legislative support for the prevention and treatment of infectious diseases. Medical insurance of citizens and professional liability insurance of medical workers.

ВСТУП

Програму навчальної дисципліни «Медичне право» укладено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів початкового рівня (короткий цикл) вищої освіти спеціальності 081 «Право», освітня програма «Право», затвердженої наказом по університету від 01 вересня 2020 року № 114-Н.

Предметом навчальної дисципліни «Медичне право» є система суспільних правовідносин щодо забезпечення права на охорону здоров'я, правового регулювання обігу лікарських засобів, надання медичних послуг, вирішення правових конфліктів у медичній сфері. Як навчальна дисципліна, медичне право – це комплекс теоретичних та практичних знань, що подаються для вивчення теорії та практики регулювання суспільних відносин у сфері охорони здоров'я.

Мета навчальної дисципліни полягає у поглибленні теоретичних знань і набутті практичних навичок щодо правових основ, сутності та особливостей суспільних відносин у сфері забезпечення права на охорону здоров'я, правового регулювання обігу лікарських засобів, надання медичних послуг, вирішення правових конфліктів у медичній сфері.

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні:

- здатність до усного та письмового спілкування державною мовою;
- здатність до навчання з деяким ступенем автономії;
- здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел, у тому числі з використанням сучасних технологій і баз даних;
- здатність застосовувати знання на практиці у стандартних та окремих нестандартних ситуаціях;
- здатність до аналізу, контролю та оцінювання власної роботи та роботи інших осіб у професійному контексті;
- здатність знаходити творчі рішення або відповіді на чітко визначені та абстрактні проблеми на основі ідентифікації та застосування даних.

спеціальні (фахові, предметні):

- знання основ теорії права;
- повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи;
- здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як конституційне право, адміністративне право;

- здатність до застосування норм матеріального і процесуального права при моделюванні правових ситуацій, окремих процедур;
- здатність вільно володіти юридичною термінологією, та основами юридичної техніки;
- здатність юридично правильно кваліфікувати факти та обставини;
- здатність аналізувати правові проблеми та формувати правові позиції, здійснювати публічні виступи, брати участь у дискусіях з правових питань;
- здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації;
- здатність до логічного, критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні результати навчання:

- визначати вагомість та переконливість аргументів в оцінці задалегідь невідомих умов та обставин;
- здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання;
- проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел;
- формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми. Оцінювати недоліки і переваги аргументів;
- давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю;
- використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин;
- вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію;
- володіти базовими навичками риторики. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло;
- вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних; демонструвати вміння користуватися комп'ютерними програмами, необхідними у професійній діяльності;
- застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки;

- надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Навчальна дисципліна є **вибірковою**.

Форма підсумкового контролю знань: ПМК (залік).

Програмний зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Теоретичні засади медичного права

Тема 1. Поняття та особливості медичного права. Законодавче забезпечення охорони здоров'я в Україні

Правова природа медичного права (галузь права, інститут права, галузь законодавства). Основні етапи становлення та розвитку медичного права в сучасних умовах розвитку українського суспільства. Медичне право України: поняття, завдання, предмет регулювання. Медичні правовідносини: поняття, види і склад. Принципи і функції медичного права України. Система медичного права України. Джерела медичного права України. Медичне право як навчальна дисципліна і галузь науки.

Правове регулювання охорони здоров'я громадян в Україні. Конституційне регулювання охорони здоров'я в Україні. Галузеве законодавство України у сфері охорони здоров'я. Нормативні стандарти надання медичної допомоги. Основні принципи охорони здоров'я громадян України. Системи охорони здоров'я в Україні. Організаційне забезпечення реалізації конституційного права громадян на охорону здоров'я.

Міжнародно-правові стандарти у сфері охорони здоров'я. Роль і значення рішень Європейського суду з прав людини у галузі охорони здоров'я, в системі законодавства про охорону здоров'я України.

Тема 2. Основи господарської діяльності у сфері охорони здоров'я в Україні. Правовий статус закладів охорони здоров'я

Господарська діяльність у сфері охорони здоров'я України. Заклад охорони здоров'я України як суб'єкт господарювання. Ліцензування й акредитація закладів охорони здоров'я. Нормативно-правове й організаційне забезпечення здійснення приватної медичної практики. Реклама у сфері охорони здоров'я. Договір про надання медичних послуг: поняття, загальна характеристика та особливості виконання. Свобода договору про надання медичної послуги. Суб'єктний склад і зміст договору. Договірна відповідальність у галузі охорони здоров'я.

Тема 3. Права та обов'язки пацієнтів і медичних працівників. Правова природа медичної допомоги та медичної послуги

Право на охорону здоров'я пацієнтів і його зміст. Права окремих груп населення в галузі охорони здоров'я. Правове регулювання материнства та дитинства. Основні обов'язки пацієнтів при зверненні за медичною допомогою.

Загальна характеристика прав працівників охорони здоров'я при здійсненні професійної діяльності.. Основні обов'язки медичних працівників та їхня загальна характеристика. Інформована згода на медичне втручання. Правове забезпечення лікарської таємниці.

Поняття та ознаки медичної допомоги (якісна, кваліфікована, доступна, безоплатна). Право на медичну допомогу за законодавством України. Медична послуга як об'єкт медичних правовідносин. Медична допомога і медична послуга: проблеми співвідношення.

Тема 4. Правові засади фінансування сфери охорони здоров'я

Нормативно-правове регулювання фінансування сфери охорони здоров'я на міжнародному і національному рівнях. Правове регулювання видатків на охорону здоров'я. Класифікація видатків. Фінансування видатків на охорону здоров'я. Європейський досвід фінансування видатків на охорону здоров'я в сучасних соціально-економічних умовах. Приватні видатки у системі фінансування сфери охорони здоров'я. Медичне страхування в Україні: проблеми впровадження і нормативно-правового забезпечення. Правові засади бюджетно-страхової моделі фінансування видатків на охорону здоров'я.

Тема 5. Форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин. Юридична відповідальність за правопорушення у сфері охорони здоров'я

Форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин: поняття, види, засоби здійснення. Особливості використання судової форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин: у порядку конституційного, цивільного, кримінального та адміністративного судочинства. Особливості використання позасудової форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин. Загальна характеристика злочинів у сфері охорони здоров'я. Лікарські помилки та інші форми заподіяння шкоди здоров'ю пацієнта. Класифікація лікарських помилок, відмінність від недбалості. Причини та правова природа лікарських помилок. Правопорушення у сфері охорони здоров'я як підстава для юридичної відповідальності у медичному праві: поняття, ознаки, склад. Юридична відповідальність суб'єктів медичних правовідносин: поняття, види. Цивільно-правова відповідальність у сфері охорони здоров'я. Проблеми розмежування договірної і деліктної відповідальностей у сфері охорони здоров'я. Дисциплінарна відповідальність медичних працівників. Адміністративно-правова відповідальність у медичному праві. Кримінальна відповідальність медичних працівників у зв'язку з їх професійною діяльністю. Відшкодування матеріальних збитків. Звільнення від юридичної відповідальності медичних працівників. Особливості юридичної

відповідальності пацієнтів за законодавством України. Виконання рішень судів у медичних справах.

Тема 6. Поняття і принципи міжнародного медичного права

Медичне право в континентальній правовій системі. Медичне право в англосаксонській правовій системі. Медичне право в релігійних правових системах. Медичне право в правових системах скандинавських і латиноамериканських країн. Медичне право України та європейська правова традиція. Перспективи гармонізації медичного права України з європейськими правовими стандартами. Поняття і принципи міжнародного медичного права. Джерела міжнародного медичного права. Суб'єкти міжнародного медичного права. Міжнародно-правові стандарти у сфері охорони здоров'я та прав людини.

Модуль 2. Інститути медичного права

Тема 7. Правове регулювання здійснення певних видів медичної діяльності

Поняття та види донорства за законодавством України. Поняття і принципи донорства крові та її компонентів. Правовий статус донора в Україні. Законодавче забезпечення донорства органів та інших анатомічних матеріалів. Правові та біоетичні проблеми донорства. Умови правомірності та засади трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини. Правове забезпечення медичної генетики. Поняття та об'єкти трансплантації. Загальна характеристика Закону України «Про трансплантацію органів та (або) тканин людини». Умови й порядок здійснення трансплантації. Прижиттєве й посмертне донорство.

Правове регулювання надання психіатричної допомоги в Україні. Медична допомога фізично та соціально уразливим верствам населення. Поняття інвалідності. Правовий статус інвалідів (осіб з обмеженими можливостями). Проблеми соціального і правового захисту інвалідів в Україні. Правове регулювання здійснення спеціальних заходів профілактики і лікування хронічного алкоголізму, наркоманії та інших соціально небезпечних захворювань. Загальна характеристика правового забезпечення галузі психіатрії в Україні. Види та порядок надання психіатричної допомоги в Україні. Особливості надання психіатричної допомоги у примусовому порядку. Правовий статус особи, якій надається психіатрична допомога. Правовий статус медичного працівника при наданні психіатричної допомоги.

Медико-біологічний експеримент: поняття, ознаки і види. Умови правомірності та порядок проведення медико-біологічних експериментів з участю людини. Клінічні випробування лікарських засобів на людині. Міжнародно-правові стандарти у сфері охорони здоров'я щодо проведення медико-біологічних експериментів.

Поняття та зміст евтаназії. Законодавча база та світовий досвід. Перспективи евтаназії у світі й в Україні.

Тема 8. Правове регулювання медичних експертиз

Експертна діяльність у сфері охорони здоров'я: національне і зарубіжне законодавство. Поняття, види і значення медичних експертиз в Україні. Правовий статус експерта за законодавством України. Висновок експерта. Медико-соціальна експертиза втрати працездатності: поняття і види. Судово-медична експертиза. Судово-психіатрична експертиза. Судово-психологічна експертиза. Військово-медична експертиза. Альтернативна медична експертиза. Правові основи біоетики: проблеми експертної діяльності щодо захисту прав пацієнтів. Патологоанатомічний розтин. Медична помилка та нещасний випадок. Класифікація ятрогеній, місце ятрогенної патології в структурі несприятливих результатів медичних втручань. Ускладнення за результатами медичних втручань та їх правові наслідки. Юридична оцінка дефектів надання медичної допомоги.

Тема 9. Правове регулювання репродуктивних технологій

Права та обов'язки людини у сфері охорони репродуктивного здоров'я: поняття, види, зміст. Законодавче забезпечення репродуктивних технологій в Україні. Правові питання штучного запліднення. Умови та порядок проведення медичної стерилізації особи. Правове регулювання штучного переривання вагітності. Етико-правові проблеми реалізації права на використання контрацепції. Актуальні етико-правові питання клонування.

Тема 10. Правове регулювання провадження фармацевтичної діяльності в Україні. Правове регулювання забезпечення населення лікарськими засобами і виробами медичного призначення

Правові основи фармації в Україні. Поняття та правовий статус фармацевтичних працівників. Роль фармацевтичних працівників при наданні медичної допомоги. Провадження фармацевтичної практики. Реклама лікарських засобів. Юридична відповідальність фармацевтичних працівників за професійні правопорушення. Загальна характеристика законодавства у сфері забезпечення населення лікарськими засобами. Виробництво лікарських засобів: правові аспекти. Державний контроль якості лікарських засобів в Україні. Реалізація лікарських засобів. Юридичні гарантії забезпечення лікарськими засобами і засобами медичного призначення окремих категорій населення в Україні.

Тема 11. Правове регулювання сімейної медицини в Україні

Загальна характеристика сімейної медицини: поняття, принципи, значення та міжнародні стандарти. Законодавче забезпечення сімейної

медицини в Україні. Історія розвитку сімейної медицини в Україні. Правовий статус амбулаторії загальної практики – сімейної медицини. Правовий статус сімейного лікаря. Проблеми та перспективи розвитку сімейної медицини в Україні. Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення».

Тема 12. Законодавче забезпечення профілактики та лікування інфекційних захворювань

Міжнародно-правові стандарти у сфері охорони здоров'я щодо захисту населення від інфекційних, у тому числі тих, що передаються статевим шляхом. Нормативно-правове забезпечення профілактики та лікування інфекційних хвороб. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин в умовах лікування інфекційних хвороб. Загальна характеристика правового регулювання у сфері протидії ВІЛ інфекції/СНІДу: міжнародно-правові стандарти та національне законодавство. Державна політика у сфері профілактики, запобігання поширенню та лікування ВІЛ-інфекції/СНІДу. Правовий статус медичних працівників та інших осіб, професійна діяльність яких пов'язана з ризиком інфікування ВІЛ. Роль держави у лікуванні вірусних гепатитів. Коронавірус Covid-19: проблемні аспекти прав та обов'язків громадян України, з урахуванням зарубіжного досвіду.

Тема 13. Медичне страхування громадян та страхування професійної відповідальності медичних працівників

Співвідношення понять “медичне страхування” і “страхова медицина”. Добровільне медичне страхування: стан законодавчого закріплення та практика застосування. Договір добровільного медичного страхування. Проблеми становлення і розвитку загальнодержавного обов'язкового медичного страхування в Україні. Страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. Страхування професійної відповідальності медичних працівників.

Рекомендовані джерела інформації:

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України : Верховна Рада України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996 – 1996 р., № 30, стаття 141.
2. Кримінальний кодекс України : Верховна Рада України; Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III // Офіційний вісник України від 08.06.2001 – 2001 р., № 21, стор. 1, стаття 920.
3. Кримінально-процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 р. № 9-10 // Відомості Верховної Ради України від 2012 р., № 13, стаття 88.
4. Кодекс законів про працю України : Верховна Рада УРСР; Кодекс України від 10.12.1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР від 17.12.1971 – 1971 р.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Верховна Рада УРСР; Кодекс України від 07.12.1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР від 18.12.1984 – 1984 р., № 51, стаття 1122.
6. Бюджетний кодекс України : Верховна Рада України; Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI // Голос України від 04.08.2010 – № 143.
7. Сімейний кодекс України : Верховна Рада України; Кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III // Голос України від 26.02.2002 – № 38.
8. Господарський кодекс України : Верховна Рада України; Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Голос України від 14.03.2003 – № 49.
9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
10. Цивільний процесуальний кодекс України : Верховна Рада України; Кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV.
11. Кодекс адміністративного судочинства України : Верховна Рада України; Кодекс України від 06.07.2005 р. № 2747-IV // Урядовий кур'єр від 17.08.2005 – № 153.
12. Податковий кодекс України: Верховна Рада України; Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Голос України від 04.12.2010 – № 229.
13. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Верховна Рада України; Закон від 19.11.1992 р. № 2801-XII // Голос України від 15.12.1992, Відомості Верховної Ради України від 26.01.1993 – 1993 р., № 4, стаття 19.
14. Про виконання рішень за застосування практики Європейського Суду з прав людини: Верховна Рада України; Закон від 23.02.2006 р. № 3477-IV // Урядовий кур'єр від 30.03.2006 – № 60.

15. Про судову експертизу : Верховна Рада України, Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII // Голос України від 21.04.1994 Відомості Верховної Ради України від 12.07.1994 – 1994 р., № 28, стаття 232.
16. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24.02.1994 р. № 4004-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27. – Ст. 218.
17. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.
18. Про захист прав споживачів : Закон України 12.05.1991 р. № 1023-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 30. – Ст. 379.
19. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
20. Про захист персональних даних : Верховна Рада України; Закон від 01.06.2010 р. № 2297-VI // Урядовий кур'єр від 07.07.2010 – № 122.
21. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними від 15.02.1995 р. № 62/95-ВР № 1645-III // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 10. – Ст. 62.
22. Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України від 06.04.2000 р. № 1645-III // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 38. – Ст. 321.
23. Про боротьбу із захворюванням на туберкульоз : Закон України 05.07.2001 р. № 2586-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 49. – Ст. 258.
24. Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 р. № 1489-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 19. – Ст. 143.
25. Про донорство крові та її компонентів : Закон України від 23.06.1995 р. № 239/95-ВР. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 23. – Ст. 183.
26. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині : Закон України від 17.05.2018 р. № 1007-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 28. – Ст. 232.
27. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення : Закон України від 19.10.2017 р. № 1007-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 5. – Ст. 31.
28. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи : Верховна Рада УРСР; Закон від 28.02.1991 р. № 796-XII // Голос України від 27.03.1991.
29. Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини на період до 2011 року: Верховна Рада України; Закон від 22.01.2010 р. № 1841-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://zakon1.rada.gov.ua>.

30. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Верховна Рада УРСР; Закон від 21.03.1991 р. № 875-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР від 21.05.1991 – 1991 р., № 21, стаття 252.

31. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/222-19/page>.

32. Про імплантацію електрокардіостимуляторів : Верховна Рада України; Закон від 14.09.2000 р. № 1950-ІІІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

33. Про заборону репродуктивного клонування людини : Верховна Рада України; Закон від 14.12.2004 р. № 2231-ІV // Голос України від 11.01.2005 – № 3.

34. Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ : Верховна Рада України; Закон від 12.12.1991 р. № 1972-ХІІ // Голос України від 09.01.1992.

35. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 14.01.1998 № 16/98-ВР // Урядовий кур'єр від 19.02.1998.

36. Про благодійництво і благодійні організації : Закон України від 16.09.1997 р. № 531/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 6. – Ст. 292.

37. Про лікарські засоби : Закон України від 04.04.1996 р. № 123/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 22. – Ст. 86.

38. Концепція розвитку охорони здоров'я населення України: Указ Президента України від 07.12.2000 р. №1313/2000. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

39. Про “Клятву лікаря України”: Указ Президента України від 15.06.1992 р. № 349.

40. Про заходи щодо врегулювання діяльності в сфері народної і нетрадиційної медицини: Указ Президента України від 31.07.1998 р. № 823/98 // <http://www.moz.gov.ua>.

41. Програма подання громадянам гарантованої державою безоплатної медичної допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.2002 р. №955. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

42. Про затвердження Порядку та умов обов'язкового страхування медичних працівників та інших осіб на випадок інфікування вірусом імунодефіциту людини під час виконання ними професійних обов'язків, а також на випадок настання у зв'язку з цим інвалідності або смерті від захворювань, зумовлених розвитком ВІЛ-інфекції, і переліку категорій медичних працівників та інших осіб, які підлягають обов'язковому страхуванню на випадок інфікування вірусом імунодефіциту людини під

час виконання ними професійних обов'язків, а також на випадок настання у зв'язку з цим інвалідності або смерті від захворювань, зумовлених розвитком ВІЛ-інфекції: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.1998 р. № 1642 // Офіційний вісник України. – 1998 р. – № 42. – Ст. 23.

43. Про затвердження Державної програми забезпечення населення лікарськими засобами на 2004–2010 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2003 р. № 1162 // Офіційний вісник України. – 2003 р. – № 31. – Ст. 55.

44. Про впорядкування безоплатного та пільгового відпуску лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.08.1998 р. № 1303 // Офіційний вісник України. – 1998 р. – № 33. – Ст. 61.

45. Питання медико-соціальної експертизи: Кабінет Міністрів України; Постанова, Положення, Перелік від 03.12.2009 р. № 1317. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

46. Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти : Кабінет Міністрів України; Постанова, Перелік від 17.09.1996 р. № 1138. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

47. Про затвердження Порядку державної акредитації закладу охорони здоров'я : Кабінет Міністрів України; Постанова, Порядок від 15.07.1997 р. № 765. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.moz.gov.ua>.

48. Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації) лікарських засобів і розмірів збору за їх державну реєстрацію (перереєстрацію): Кабінет Міністрів України; Постанова, Порядок від 26.05.2005 р. № 376. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

49. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 р. № 285 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2016-%D0%BF>.

50. Деякі питання створення госпітальних округів : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.11.2019 р. № 1074 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1074-2019-%D0%BF#n10>.

51. Про затвердження Методики розрахунку вартості послуги з медичного обслуговування : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 р. № 1075 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075-2017-%D0%BF>.

52. Про утворення Національної служби здоров'я України : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 р. № 1101 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2017-%D0%BF>.

53. Про затвердження вимог до надавача послуг з медичного обслуговування населення, з яким головними розпорядниками бюджетних коштів укладаються договори про медичне обслуговування населення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2018 р. № 391 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/391-2018-%D0%BF>.

54. Деякі питання застосування обмежувальних протиепідемічних заходів, спрямованих на запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» : Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2020 р № 245 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-zastosuvannya-obmezhuvmalnih-protiepidemichnih-zahodiv-spryamovanih-na-zapobigannya-poshirennyu-gostroyi-respiratornoyi-hvorobi-covid-19-sprichinenoji-koronavirusom-sars-cov-2>.

55. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID19 : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF>.

56. Про схвалення Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 р. № 1013-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249626689>.

57. Про схвалення Концепції реформування механізмів публічних закупівель лікарських засобів та медичних виробів : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.08.2017 р. № 582-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250226636>.

58. Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 р. № 1002-р: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249618799>.

59. Про договори про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.04.2018 р. № 410 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/410-2018-%D0%BF>.

60. Про затвердження Порядку вибору лікаря, який надає первинну медичну допомогу, та форми декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу: Наказ МОЗ України від 19.03.2018 р. № 503: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0347-18>.

61. Про застосування методів стерилізації громадян : МОЗ України; Наказ, Перелік від 06.07.1994 р. № 121. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

62. Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України: МОЗ України; Наказ, Правила від 17.01.1995 р. № 6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

63. Порядок обстеження осіб, які потребують зміни (корекції) статевої належності: МОЗ України; Порядок від 15.03.1996 р. № 57. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

64. Про затвердження Інструкції про порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій: Наказ МОЗ України від 23.12.2008 р. № 771. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

65. Про затвердження Тимчасових галузевих уніфікованих стандартів медичних технологій діагностично-лікувального процесу стаціонарної допомоги дорослому населенню в лікувально-профілактичних закладах України та Тимчасових стандартів обсягів діагностичних досліджень, лікувальних заходів та критерії якості лікування дітей: МОЗ України; Наказ, Порядок від 27.07.1998 р. №226. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.moz.gov.ua>.

66. Порядок проведення судово-психіатричної експертизи : Порядок МОЗ від 08.10.2001 р. № 397 // Офіційний вісник України від 22.03. –2002 р., № 10, стор. 275, стаття 493.

67. Про подальше удосконалення атестації лікарів : Наказ МОЗ України від 19.12.1997 р. № 168 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 3. –Ст. 127.

68. Про впровадження телемедицини в закладах охорони здоров'я : Наказ МОЗ України від 26.03.2010 р. № 261. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.moz.gov.ua>.

69. Про затвердження галузевої статистичної форми звітності № 47-здоров “Звіт про мережу та діяльність медичних закладів” та інструкції щодо її заповнення : Наказ МОЗ України від 27.07.2006 р. № 524. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.moz.gov.ua>.

70. Про затвердження нормативно-правових документів з питань трансплантації: Наказ МОЗ України від 25.09.2000 р. № 226. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.moz.gov.ua>.

71. Про затвердження положень та інструкцій щодо застосування примусових заходів медичного характеру до осіб, які страждають на психічні розлади : Наказ МОЗ України від 08.10.2001 р. № 397. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.moz.gov.ua>.

72. Про затвердження переліків закладів охорони здоров'я, лікарських, провізорських посад та посад молодших спеціалістів з

фармацевтичною освітою у закладах охорони здоров'я : Наказ МОЗ України від 28.10.2002 р. № 385. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.moz.gov.ua>.

73. Про затвердження Правил виписування рецептів та вимог-замовлень на лікарські засоби і вироби медичного призначення, Порядку відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їх структурних підрозділів, Інструкції про порядок зберігання, обліку та знищення рецептурних бланків та вимог-замовлень : Наказ МОЗ України від 19.07.2005 р. № 360. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.moz.gov.ua>.

74. Про затвердження Порядку обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів у закладах охорони здоров'я України : Наказ МОЗ України від 21.01.2010 р. № 11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.moz.gov.ua>.

75. Про затвердження Переліку лікарських засобів, дозволених до застосування в Україні, які відпускаються без рецептів з аптек та їх структурних підрозділів : Наказ МОЗ України від 06.12.2010 р. № 1081. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.moz.gov.ua>.

76. Про затвердження Порядку проведення клінічних випробувань лікарських засобів та експертизи матеріалів клінічних випробувань і Типового положення про комісії з питань етики : Наказ МОЗ України від 29.10.2009 р. № 1010/17026. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.moz.gov.ua>.

77. Про затвердження Інструкції про порядок проведення операції штучного переривання вагітності, форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення : Наказ МОЗ України від 20.07.2006 р. № 508. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.moz.gov.ua>.

78. Про затвердження Концепції розвитку фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я України на 2011–2020 роки : Наказ МОЗ України від 13.09.2010 р. № 769. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.moz.gov.ua>.

79. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997 р. № 15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

80. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 66 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я і вищих медичних учбових закладах” (справа про платні медичні послуги): Рішення Конституційного Суду України від 25.11.1998 р. № 15 – рп/98. // Офіційний вісник України. – 1998. – № 50.

81. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України в державних комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно (справа про безоплатну медичну допомогу): Рішення Конституційного Суду України від 29.05.2002 р. № 10 – рп/2002. // Офіційний вісник України – 2002. – № 23.

82. Етичний кодекс лікаря України, прийнятий і підписаний на Всеукраїнському з'їзді лікарських організацій та X З'їзді Всеукраїнського лікарського товариства від 27.09.2009 р.

83. Етичний кодекс лікаря України фармацевтичних працівників України, прийнятий VI Національним з'їздом фармацевтів України від 15-17.09.2010 р.

Основні рекомендовані джерела інформації:

84. Стеценко С. Г., Стеценко В. Ю., Сенюта І. Я. Медичне право України : Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. С.Г. Стеценка. – К. : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 507 с.

85. Чеховська І. В. Медичне право : навч. посіб. / І. В. Чеховська ; Ун-т ДФС України – Ірпінь, 2020. – 480 с.

Додаткова література:

86. Аракелян М.Р. Право охорони здоров'я ЄС. Навчально-методичний посібник. Фенікс, 2020. – 120 с.

87. Бібліографія з медичного права: національний контекст / упоряд. І. Я. Сенюта, О. Є. Січкоріз, Х. М. Шубак ; за заг. ред. І. Я. Сенюти. – Львів : Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», 2014.

88. Булеца С. Б. Цивільні правовідносини, що виникають у сфері здійснення медичної діяльності: теоретичні та практичні проблеми : дис. ... докт. юрид. наук/ С. Б. Булеца. — Одеса, 2016.

89. Грін О. О. Загальне медичне право. Альбом схем. Навчальний посібник. – 208 с.

90. Гладун З. Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері охорони здоров'я за законодавством України / З. Гладун // Вісник Національної академії правових наук України. – 2014. – № 1

91. Демченко І., Соловійов О. Попередження поширення фальсифікованих лікарських засобів на міжнародному та національному рівні : Монографія / І. Демченко, О. Соловійов. — К., 2014.

92. Клапаций Д. Й. Законодавче регулювання провадження господарської діяльності з медичної практики фізичними особами-підприємцями // Медичне право. – Спеціальний випуск. – № 3. – 2017.

93. Лашкул З. В., Сізнцова Ю. Ю., Фершал Я. Ю. Інформована згода: поняття, мета та значення у процесі реалізації прав та обов'язків медичних працівників і пацієнтів. – Запоріжжя : ТОВ «Видавничий будинок «Кераміст»».
94. Лемеха Р. І. Об'єктивна сторона складу злочину «неналежне виконання професійних обов'язків медичним працівником» // Медичне право. – № 2 (20). – 2017.
95. Майданик Р. А. Медичне право в системі права України : навчально-практичний посібник / Р.А. Майданик. – К. : Алерта, 2013.
96. Майданик Р.А. Репродуктивні права. Сурогатне материнство : навчально-практичний посібник / Р. А. Майданик. – К. : Алерта, 2013.
97. Медичне право України : практикум / уклад.: І. Я. Сенюта, І. О. Богомазова, О. Ю. Кашинцева, Д. Й. Клапатий, Р. А. Майданик, О. Є. Січкоріз, Х. Я. Терешко, У. Я. Хребтань, Х. М. Шубак ; заг. ред. І. Я. Сенюта. – Львів : Світ, 2014.
98. Миронова Г. А. Приватно-правове регулювання особистих немайнових відносин у сфері надання медичної допомоги : монографія /Г.А. Миронова; відп. ред. О.Д. Крупчан. – К., 2015.
99. Солдатенко О. В. Правове регулювання видатків на охорону здоров'я в Україні та державах Центральної Європи. Монографія. – К. : Алерта, 2010. – 278 с.
100. Стеценко В. Ю. Медичне право України (реформування охорони здоров'я в умовах страхової медицини): монографія / В.Ю. Стеценко, Г.М. Такареєв – К. : Атіка, 2012.
101. Юдін О. Приватна медична практика. Юридичні поради з побудови та захисту бізнесу. Інтерсервіс. 2020 – 190 с.